

გოჩა კუჭუხიძე
Gocha Kuchukhidze

შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი
Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

გიორგი ლეონიძის „რემინისცენციები“ (ერთი ლექსის ანალიზი)

„Reminiscences“ by Giorgi Leonidze (Analysis of a Poem)

The article offers discussion of *Giorgi Leonidze's* poem “*Reminiscences*”. It specifies the pieces of literature, to which the allusions are made; contents of the first stanza of the “*Reminiscences*” and musical intonation of the text shows that it contains hint on *Akaki Tsereteli's* “*White Hair*”, in further stanzas the allusions are made on *Giorgi Leonidze's* poems written in the earlier period – these are: “*The Song of First Snow*”, “*Ninotsminda Night*”, “*Kipchak With His Date*”, “*Night of Iori*”, “*Guineafowl*” and “*Ole*”.

The article is focused on *Giorgi Leonidze's* poem “*Ole*”. In Georgian, “*Ole*” means the tree standing along and mostly used as shadow. Poet dedicates his poem to it. There is no common view in the scientific community about what *Giorgi Leonidze* wanted to say in this poem. Some researchers regard that *Ole* implies Georgia, a country that has suffered much and yet, it stands firmly and never falls down; in the opinion of the others, *Ole* is metaphoric image of *Giorgi Leonidze*.

In our opinion, poem “*Reminiscences*” would be useful for proper analysis of the poem “*Ole*”. In “*Reminiscences*” the poet says the following (we provide interlinear translation): “*Why did I make Ole cry, I knew, who he was*”; he did not write “*what it was*”, words “*who he was*” shows clearly that metaphorically, *Ole* implies an individual, person, rather than Georgia; In “*Ole*” *Giorgi Leonidze* wrote that *Ole* has a “*golden head*”, i.e. he is very clever and says that “*he looks to the sky*”, showing that he describes a very religious and honest person with the hints; “*Ole*” describes a very clever person, born to sacrifice his life to Lord and does not seek any happiness in this world... In certain sense, the poet promises him to help him in arrangement of his life,

calls him a lonely person and expresses sorrow for him... Though, the verse shows how well the poet is aware that only the godly deeds make this person happy... There is an impression that when *Giorgi Leonidze* wrote this verse, he hurt a person, to whom the verse was dedicated and “made him cry”, it seems that the verse was dedicated to such a person, which did not regard him as a lonely one and believed that serving to the high ideals does not require any sorrow; that such person is always with Lord... We doubt that *Giorgi Leonidze* implied himself in such character; that he was so unhumble with regard of himself, therefore, we regard that we should seek *Ole’s* prototype among people close to *Giorgi Leonidze*. We discussed this issue in the article about great Georgian scientist *Pavle Ingorokva* and we regard that we should seek *Ole’s* prototype among the persons like *Ingorokva*; *Pavle Ingorokva* was the friend of the poets’ order, named *Blue Horns* and *Giorgi Leonidze* was a member of that order; earlier, *Pavle Ingorokva* intended to be a poet and, generally, he was known as a person dedicated to his native country and science, a person like a saint (see details of this issue in our article: *One More Evening Dedicated to a Person Dedicated to Lord*” in the collection published by *Rostom Chkheidze*: “*Postmodernist Novel About Pavle Ingorokva; New Eleazar*”; /2021 / and the same article in magazine “*Gantiadi*“; № 7-8, 2021).

In the poem “*Reminiscences*”, initially the poet shows his sadness because of becoming older, as did *Akaki Tsereteli* and further, referring to the verses written when he was young, recalls his youth and in the next to the last stanza, again following *Akaki Tsereteli’s* intonations, focuses the reader’s attention to his “*White Hair*”, – following the style of mentioned poet, already aged, he asks, whether he is able to write as before and in the last stanza he states that irrespective of age, he will still be able to write the poems as before.

Giorgi Leonidze was distinguished with his optimism and ends this poem optimistically as well.

საკვანძო სიტყვები: გიორგი ლეონიძე, „რემინისცენციები“, აკაკი წერეთელი, „ოლე“, პავლე ინგოროყვა.

Key words: Giorgi Leonidze, „Reminiscences“, Akaki Tsereteli, “Ole”. Pavle Ingorokva.

გიორგი ლეონიძეს აქვს ერთი ლექსი, 1957 წელს დაწერილი, რომლის სათაურია „რემინისცენციები“; რამდენადაც რემინისცენცია იმასაც გულისხმობს, რომ რომელსამე ნაწარმოებზე ცხადი თუ ირიბი ალუზია არის გაკეთებული და ისიც ცხადი ხდება, რომ ამა თუ იმ პოეტურსა თუ პროზაულ ქმნილებაზე მინიშნებებით დაუწერია პოეტს ეს ლექსი, წინამდებარე წერილში ვეცდებით დავაზუსტოთ, კონკრეტულად რომელ ნაწარმოებებზე მიგვანიშნებს ავტორი:

„რემინისცენციები“ ასე იწყება:

გამეპარე, სიჭაბუკვე,
მომეპარე ჭაღარავ;
იმ ჩქროლვის, იმ ქარბუქის.
მითხარით, შემრჩა-ღა-რა?

ეს სტრიქონები აკაკი წერეთლის ლექსს გვაგონებს:

ის აღარა ვარ, რაც ვიყავ,
ძნელი ყოფილა ჭაღარა...
ვეღარ გაჰკვივის თამამად
ჩემი დაფი და ნაღარა.

„რემინისცენციების“ ამ სტროფის ინტონაციას, სიტყვა „ჭაღარის“ ხსენებას, მასზე გაკეთებულ რითმას ძალიან ახლოს მივყავართ აკაკის ლექსთან – „ჭაღარა“; საქვეყნოდ არის ცნობილი გიორგი ლეონიძის გამორჩეულად თვითმყოფადი სტილი, აქ კი აღარ გვესმის, ვიტყვით ასე, მზითა და მიწის ბარაქით, მისი სინოყივრით სიცოცხლის ძალამიცემული პოეტის „ბუბუნა“ ხმა, თითქოს თავისი ხმა დაუდუმებია და აკაკის მსგავსი ენით ალაპარაკებულაო გოგლა (როგორც უწოდებდნენ ხოლმე სიყვარულით). სიტყვები: „მითხარით, შემრჩა-ღა-რა?“ არ ჰგავს მისეულ ინტონაციებს და აკაკისებური მელოდია ისმის ამ სტროფიდან; ვფიქრობთ, მას შემდეგ, რაც აკაკი ვახსენეთ და **ლეონიძის ლექსის სათაურიდან ისიც ვიცით, რომ რომელიღაც პოეტური თუ პროზაული ნაწარმოების რემინისცენცია გვაქვს ამ ლექსში მოსამძებნი**, ძნელი მისახვედრი არ არის, ამ შემთხვევაში აკაკი წერეთლისეული სტილით რომ გვესაუბრება მიახლოებულ სიბერეზე, აკაკის სტრიქონებზე რომ აკეთებს ალუზიას „რემინისცენციების“ ავტორი.

მომდევნო სტროფი:

დე, ლექსმა თქვას პასუხი,
გაფანტა თუ დასტოვა –
იმ აპრილის ნაქუხი,
ქაფი, ცეცხლი, ნიავი –
ჩემი ახალგაზრდობა!

ამ სტროფში კი, ჩანს, საკუთარ სტრიქონებზე გაუკეთებია მი-
ნიშნება გიორგი ლეონიძეს. მის ადრინდელ ლექსში, რომელიც 1926
წელსაა დაწერილი და რომელსაც „სიმღერა პირველი თოვლისა“
ჰქვია, ვკითხულობთ:

ჩქარა,
თორემ წასულა
ჩემი ახალგაზრდობა!
წასულა და წასულა,
ნეტავ საით წასულან
ის პატარა სიზმრები?

ვკითხულობთ „რემინისცენციებს“ და ვხედავთ, რომ განვლილ
ცხოვრებას გაჰყურებს სიბერემიახლოებული პოეტი, თავისი, როგორც
პოეტის, ცხოვრების გადახედვას ცდილობს; ჯერ თუ აკაკისეული
ინტონაციით გამოხატა წუხილი შეპარულ ჭადარაზე, შემდეგ 1926
წელს დაწერილი ლექსი გაიხსენა, – ის, რომელშიც თოვლზე წერდა,
მაგრამ, რადგან სიჭაბუკის ცეცხლით იყო სავსე, გაზაფხული ედგა
სულში (ფერთამეტყველების კუთხითაც ძალზე ოსტატურად გამოს-
დის პოეტს, – „ჭადარა“ ახსენა და თეთრი ფერის ასოციაცია გაჩნდა
ლექსში, შემდეგ „პირველი თოვლის სიმღერა“ იზადება ალუზიის
დამნახავი მკითხველის ასოციაციაში, ისევ თეთრი ფერები ესახება,
მაგრამ რადგან იცის, რომ პირველად წამოსული თოვლის სიმღერაზეა
1926 წელს დაწერილი ლექსი და სიჭაბუკისაა ის სიმღერა, ჭადარისა
და სევდის თეთრ ფერებს ახალგაზრდული სისპეტაკე, „ახალგაზრ-
დობის სითეთრე“ ცვლის მის ცნობიერებაში და მკითხველის მზერა
არამკვეთრი მოძრაობით ხანდაზმულობიდან სიჭაბუკისკენ გადადის;
ასე ნატიფად ხდება ერთი სურათიდან მეორეზე გადასვლა); ახლა

იქნებ ელიმება კიდევ პოეტს, მაშინ, 26 წლის ასაკში, ახალგაზრდობის წასვლა რომ აშინებდა და აფიქრებდა, ამჟამად, როცა „რემინისცენტებს“ წერს, შერჩა თუ არა „იმ აპრილის ნაქუხი“, ძველი „ახალგაზრდობა“; 1926 წელს ამბობდა: „სიჭაბუკის გარეშე / ლექსს ვინ მისცეს დიდება“; 1957 წელს კი ფიქრობს, რამდენად შეუწარჩუნდა ახალგაზრდული გზნება, სიბერესთან უკვე ახლოს მყოფის შეგრძნებამიძალებულს სწადია, ლექსმა გამოაჩინოს, მან „თქვას პასუხი“ – აქვს თუ არა პოეტს ისევ ძველებური ძალა; მომავალში დაწერილმა ლექსებმა უნდა დაანახოს, შეძლებს, თუ ვერა, ძველებურად წერას (თვითონ მიაჩნია, რომ თითქმის უკვე დაბერდა; 26 წლისასაც ახალგაზრდობის მალე წასვლა აფიქრებდა და რა გასაკვირია, რომ შემდგომში ხანში შესულად მიეჩნია თავი...); მინიშნება ადვილად არის შესამჩნევი, – ადრე თუ თქვა: ჩქარა, თორემ წასულა **ჩემი ახალგაზრდობა**, შემდგომში ბრძანა: ლექსმა გაგვცეს პასუხი, – ისევ შემომრჩა, თუ არა, ძალა, ქარმა ხომ არ გაფანტა აპრილის ნაქუხი, ქაფი, ცეცხლი, ნიავი, **ჩემი ახალგაზრდობაო**.

შემდეგ ისევ სიბერესთან მიახლოებული კაცის განცდით განაგრძობს წერას:

ლექსმა გვითხრას მართალი,
ვარ თუ არა სარდალი
ნინოწმინდის ხმალისა,
ყივჩალური ყიჟინის,
მისი ქარიშხალისა!

აქ „ნინოწმინდის ღამესა“ და „ყივჩალის პაემანზე“ მინიშნება; ის ღამე აგონდება პოეტს, **სანდრო შანშიაშვილთან, პაოლო იაშვილთან და ტიციან ტაბიძესთან** ერთად ნინოწმინდაში რომ ნადიმობდა, სიყვარულის ძველი იარა რომ გაეხსნა, „ათაბაგის ქალისადმი“ სიყვარული რომ გაახსენდა და ძველ სიყვარულს რომ მისტიროდა... ალბათ იმ ღამესაც, როცა გაზაფხულს „*რძის სუნი უდიოდა*“, თავისებურად ბუბუნებდა გოგლა და, რადგან წერს, რომ „ავთანდილის მწვადი ცეცხლზე შხიოდა“, ჩანს, ყველანი ტარიელს მიმსგავსებოდნენ და ერთმანეთის შემწე „ავთანდილებადაც“ წარმოედგინათ თავი; ახლა, 1957 წელს, აინტერესებს, არის თუ არა ისევ ის „სარდალი“, ის „ტარიელი“, კიდევ თუ ეჯახება სიყვარული „ტამერლანის

ხმალივით“ („რემინისცენციებში“ ნახსენები „ნიოწმინდის ხმალი“ ეს იგივე „ტამერლანის ხმალი“ უნდა იყოს); ყივჩაღის ყიჟინის ხსენებით კი, ცხადია, „ყივჩაღის პაემანზე“ მიგვანიშნებს პოეტი, იმ შემართებას იხსენებს, რომლითაც ეს ლექსი არის დაწერილი. შემდეგ:

ამ გულს როდი მოვეშვი
იერიშით ზარხოში,
ჩქარა ცხენი მომეცით!
ჩქარა! – ქარს მივძახოდი,

ახლა სად დაიმუხლეს
ან ერთმა, ან მეორემ?
ქართულ სიტყვის სიუხვეს
რა დაღვეს... რად ვეომე?

როდის იძახდა პოეტი, – „ჩქარა, ცხენი მომეცითო“, რომელ ადრეულ სტრიქონებს გვახსენებს ამჯერად? როცა ზემოხსენებულ ლექსს, „სიმღერა პირველი თოვლისა“ რომ ჰქვია, გადავხედავთ, დავინახავთ, რომ კვლავაც ამ ლექსის სტრიქონებს გულისხმობს გიორგი ლეონიძე:

ეს თოვლია, თუ მიმინომ
დააფეთა მტრედები?
ვარსკვლავთა ოთახებში
ჩათვლემილებს ეძინათ.
ეხურათ ხავერდები.

ჩქარა,
მინდა ვუყელო,
მესმის მათი თქერანი...
სავსე თოფი მომეცით
და ცხენი ნაქერალი!

ორმა გუნდმა კიდევაც
მდინარეში გასტოპა!
ჩქარა,
თორემ წასულა
ჩემი ახალგაზრდობა!

„რემინისცენციებში“ ორჯერ ისმის სიტყვა – „ჩქარა!“ და ცხენის გაჭენების ადრინდელ სურვილს იხსენებს ამ ლექსში პოეტი... 1926 წელს ეჩვენებოდა, რომ მისდის ახალგაზრდობა, „**ნაქერალი ცხენი მომეცითო**“, – იმახდა იმ დროს და 1957 წელს კი იმასაც იხსენებს, რომ არ ნებდებოდა მაშინ სიბერეზე ფიქრს და ამბობს: „*ამ გულს როდი მოვეშვი*“... „**ჩქარა ცხენი მომეცით, / ჩქარა! ქარს მივძახოდი**“; ოდნავ განსხვავებულად იგონებს ძველ სტრიქონებში ნათქვამ სიტყვებს და კითხულობს, – „*ახლა სად დაიმუხლეს / ან ერთმა, ან მეორემ?*“, – ანუ, ჩანს, გულისხმობს, რომ გულმაც „დაიმუხლა“ და – „სიჭაბუკის ცხენმაც“; უეჭველია, რომ აქაც 26 წლის ასაკში დაწერილ ამ ლექსზე მიგვანიშნებს.

შემდეგ „იორის ღამეს“ იხსენებს პოეტი, ანუ, როგორც საფიქრებელია, ცდილობს, კვლავ ერთ-ერთ ლექსზე მიგვანიშნოს:

წნორის ხმას რომ ვისმენდი
მე იორის ღამისას, –
ჭაღარის ვერცხლის მეტი,
გულს საჩუქრად რა მისცა?

როცა გვინდა გავარკვიოთ, ამჯერად საით სურს ჩვენი მზერის წარმართვა და როცა პოეტის მიერ ამ სტროფში ნახსენებ „**წნორის ხმასა**“ და „**იორის ღამეზე**“ ვფიქრობთ, ახალგაზრდა ასაკში დაწერილი ის ლექსი გვახსენდება, რომელსაც „**ღამე ივერიისა**“ ჰქვია და რომელშიაც მტკვარზე „**წნორების მიერ თარებზე დაკვრაზე**“ წერდა პოეტი:

ისევ აყვავდა გული ვარდივით.
და ისევ მინდა შენზე დავწერო...
დარიალიდან გადავარდნილი
ხაზარეთისკენ მისცურავს წერო.

დახანძრებული წევს ივერია,
მტკვარზე წნორები უკრავენ თარებს,
მეტივეები სადღაც მღერიან,
სოფლის გუბეში გაჩრილა მთვარე.

„ღამე ივერიისა“ 1925 წელს არის დაწერილი. ჰყვავდა მაშინ ჭაბუკის გული, პოეზიის ცეცხლით ესახებოდა მთელი ქვეყანა ანთებული, – „დახანძრებულად“ აღიქვამდა ივერიას „საქართველოს ლექსის ერთ-ერთი მეხანძარე“ და იქნებ ეჩვენებოდა, რომ მტკვრისპირა წნორები მუსიკას აჟღერებდნენ; როგორც არ უნდა განვმარტოთ ამ სიჭაბუკისდროინდელი ლექსის მეტაფორები, ერთი რამ ცხადია, – „რემინისცენციებში“ ახალგაზრდობის სიყვარულს იხსენებს გიორგი ლეონიძე და „ღამე ივერიისაზე“ მიგვანიშნებს, რაზედაც, გარდა იმ ფაქტისა, რომ **შინაარსობრივად პირდაპირ უკავშირდება ეს ლექსები ერთმანეთს**, ისიც მოწმობს, 1957 წელს დაწერილ სტრიქონებში შორეული, არაპირდაპირი, არა მხოლოდ სემანტიკური, არამედ **ბგერითი ალუზიით**, ანუ „იორის ღამის“ ხსენებითაც რომ ხდება იმ ლექსზე მინიშნება, რომელშიაც „**ივერიის ღამე**“ დახატა პოეტმა ოდესღაც; „**წნორის ხმას ვისმენდიო**“, – ამბობს იქვე და უფრო ცხადი ხდება, იმ ადრინდელ ლექსს რომ გულისხმობს, რომელშიც ასე წერდა ოდესღაც: „**მტკვარზე წნორები უკრავენ თარებს**“; მტკვარია, იორი არაა იმ ადრინდელ ლექსში ნახსენები, მაგრამ ეს განსხვავება მინიშნებული ლექსის ამოცნობაში ხელს არ გვიშლის; თითქოს ერთგვარი „გამოცანაც“ დაუწერიაო პოეტს, – თითქოს უნდა, რომ შევეცადოთ და მივხვდეთ, რომელი სტრიქონები იგულისხმა და ვფიქრობთ, ამჯერად უკვე იმ ლექსისაკენ სურს მკითხველთა ყურადღების გადატანა, რომლისთვისაც „ღამე ივერიისა“ დაურქმევია სიჭაბუკისას (მართალია, ერთგვარ „გამოცანასაც“ ჰგავს ეს ლექსი, მაგრამ მაინც საინტერესოა, რატომ ასე არ წერია „რემინისცენციებში“: – „წნორის ხმას რომ ვისმენდი ივერიის ღამისას“, – გაგვირთულა პოეტმა ალუზია, თუ სხვა რამ მიზეზითა გამოწვეული, ივერიის ნაცვლად, „იორი“ რომ არის ამ ლექსში დამკვიდრებული...); იხსენებს ძველ დროს, 1925 წელს, აგონდება, როგორ წერდა სიყვარულისგან „ვარდივით აყვავებული გულით“ და 1957 წელს კი თითქოს იმედგაცრუებული ამბობს: „**ჭადარის ვერცხლის მეტი**“ რა მომეცაო სიყვარულით ცხოვრების სანაცვლოდ.

შემდგომი სტროფი:

ოლე რად ავატირე,
ხომ ვიცოდი, ვინც არი,

რით ვერ მოვიხადირე,
სად შეფრინდა ციცარი?..

ციცარის ხსენება ადვილად გასაგებს ხდის, რომ 1925 წელს შექმნილი „ციცარი“, ანუ ის ლექსი იგულისხმება აქ, რომელშიც დაკარგულ სიყვარულზე წერდა პოეტი და „რემინისცენციებში“ ნახსენებმა ოლემ კი, რომელიც, ასევე, სრულიად ცხადია, ლექს „ოლეზე“ რომ მიგვანიშნებს, იმ კუთხითაც მიიპყრო ჩვენი ყურადღება, რომ „ხედ ქცეულ ოლეზე“ ასეთ სიტყვებს ვკითხულობთ: **„ხომ ვიცოდი, ვინც არი“**; „რაც არიო“ – არ წერია აქ, – **„ვინც არი“**, – ამბობს გიორგი ლეონიძე, რაც იმ აზრს აძლიერებს, რომ **ადამიანთა შორის არის სამიველი ოლეს „პროტოტიპი“**; „რემინისცენციები“ ჰქვია ლექსს და, შესაძლოა, მხოლოდ ამა თუ იმ ლექსზე ალუზიები კი არა, სხვა მინიშნებებიც იყოს მასში და რომ იმაზე დაფიქრებისკენაც გვიბიძგებდეს ავტორი, თუ **ვინ** უნდა იყოს ის **„ხედ ქცეული“** (ცხოვრებისაგან გაწვალებული, „ნამეხარი“, მაგრამ მაინც ფესვძლიერი, შეურყეველი და წაუქცეველი ხის მსგავსი) ოლე... თავის მხრივ, ლექსი „ოლეც“ ერთგვარი მინიშნებაა და ტრაგიკულ მდგომარეობაში მყოფ ადამიანს გვაგონებს მასში დახატული ოლე, – ისეთს, წმიდა იდეებისთვის რომ წირავს ამქვეყნიურ ბედნიერებას, „ოქროს თავი“, ანუ ბრწყინვალე გონება რომ აქვს, ძალიან ჭკვიანი რომ არის, მძიმე ცხოვრება რომ ურგუნებია ბედს და, მიუხედავად ამისა, მაინც რომ არ ტყდება და ცას რომ შეჰყურებს ერთთავად; **ღვთაებრივ ადამიანს ხატავს** პოეტი, თავმდაბლურადაა ამ მაღალსულიერი ადამიანის მიმართ განწყობილი (განმარტოებით მყოფ წმიდანს ჰგავს ოლე) და ამქვეყნიური ცხოვრების მოწყობაში მიხმარებასაც სთავაზობს მას; თუ იცი, რომ ღვთისადმი შეწირული ცხოვრებისთვისაა შობილი და, ამქვეყნიურ სიძნელეთა მიუხედავად, სხვაგვარად ვერ იცხოვრებს, მაშინ, თუ მის მძიმე ყოფაზე გადაგიტანია ოდესღაც ყურადღება, მერე, მოგვიანებით, ეგებ იმაზეც დაფიქრდე, – იყო კი ეს საჭირო?! მაშინაც დაინახე და იქნებ ახლაც უფრო მეტად ხვდები, რომ გული ატკინე და „ატირე“ იმის გამო, მის ტრაგიკულსა და მძიმე ყოფაზეც რომ დაწერე ლექსში... იქნებ ისე გამოვიდა, თითქოს მიგაჩნდა, რომ ბედნიერი არ იყო, რომ ჩვეულებრივი ადამიანური ცხოვრების მოწესრიგებაშიც

სჭირდებოდა შენი შეწევნა, თან „დაპურებასაც“ შეჰპირდი საქვეყნოდ („მოდი ჩემთან, / დაგაპურო, / არ გინახავს ხემსი“)... ყველამ თუ არა, შენ ხომ კარგად იცოდი, ღვთისთვის ცხოვრება რომ იყო მისთვის მთავარი, სხვაგვარად რომ არ შეეძლო ამ ცისკენ მაყურებელ კაცს, სწორედ ეს ყოფა რომ იყო მისთვის ნეტარების მომტანი და არც შესაბრალო-სად მიაჩნდა თავი... „ხომ ვიცოდი, ვისზეც ვწერდი და როგორია ოლე, ვიცოდი, სხვაგვარი ცხოვრება რომ აღარც აინტერესებდა, სიბრალო-ლი რად გამოვხატე, რატომ ვაწყენინე, რად ავატირე იგი“, – თითქოს ასეთი სათქმელი გამოსჭვივის პოეტის ამ ლექსის სტრიქონებიდან; იქნებ ისიც აწუხებს, მაცხოვარივით რომ მიმართა ამ კაცს, წმიდანად ქცეულს რომ გვაგონებს და მიაჩნია, რომ უპირველესად თავად ჩვენ უნდა ვითხოვდეთ მისგან და მის მსგავსთაგან შეწევნას („მე აგიყვან ხელში, / როგორც ნაპოვნ ბატკანს მწყემსი“); ჩვენ თითქმის უეჭველი გვგონია, რომ, როცა თავის შედეგში ამ სიტყვებს წერს გიორგი ლეონიძე: „ხომ ვიცოდი, ვინც არი“, როცა გვაგებინებს, რომ იცის მისი ვინაობა, მაგრამ არ გვიძულავნებს, განზრახ იქცევა ასე, რათა ინტერესი გაგვიღვივოს და დაგვაფიქროს, თუ ვინ უნდა იყოს ის ოლე, რომლისთვისაც ერთხელ ღიახვის პირას მოუკრავს თვალი (რასაც ლექსის წერის განწყობაზე დაუყენებია, შთაგონებით აუვსია პოეტი, – „ოლე, ოლე, მე ღიახვზე დაგინახე წამით“) და რომელსაც ხალხური „შემომყარა ყივჩაღის“ პერსონაჟიც მოუგონებია მისთვის (ხსენებული ხალხური ლექსი, ლეონიძის „ოლე“ და „ყივჩაღის პაემანი“ ერთ კონტექსტში ცალკე წერილში გვაქვს განხილული; იხ. კუჭუხიძე; 2021; კუჭუხიძე 2021ა)... პოეტის შვილიშვილი – გიორგი ქავთარაძე იგონებს, რომ გიორგი ლეონიძეს განსაკუთრებულად „ნინოწმინდის ღამე“, „ყივჩაღის პაემანი“ და „ოლე“ უყვარდა; შემდეგ ამბობს: „ოლეზე ჰყვებოდა: 'სადამოს შინ შემოვედი, მარტო ვიყავი, დავჯექი, მეღანში ჩავაწე კალამი და ერთი ამოსუნთქვით დავწერეო', მგონი, ეჭვი ეპარებოდა, მისი დაწერილი რომ იყო, ამბობდა, არ ვიცი, რამ დამაწერი-ნაო..." (უცნობი დეტალები 2012); „რემინისცენციებიდან“ ცხადად ვხედავთ, რომ თურმე სცოდნია, რამაც დააწერინა ეს ლექსი და „ოლეს“ ზემოხსენებული სტრიქონები იმაზეც მიანიშნებს, რომ რომელიღაც კონკრეტული ადამიანი იგულისხმა გიორგი ლეონიძემ „ოლეში“ და თავს არიდებდა იმის ვინაობის ხსენებას, ვისაც, როგორც

ჩანს, ოდნავ გულიც დასწყვიტა („აატირა“) ამ შედეგის ზოგიერთი სტრიქონით... ლიახვის პირას თვალმოკრული, „წამით დანახული“ ოლეს პროტოტიპში ადამიანი, პიროვნება ჩანს და საქართველო რომ არ იგულისხმება მასში (როგორც მიაჩნიათ ზოგჯერ), ვფიქრობთ, სრულიად ცხადია; ისიც საეჭვო ხდება, რომ საკუთარ თავს მიმართავდა ისე, როგორც წმიდანს და სატრფოსთან შეყრასა და ოჯახური ბედნიერების მოგვარებასაც ჰპირდებოდა მას: „*მოდი, მოგცე, გაგახარო, ცოლი მესაწოლე*“ (იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ეს წმიდა კაცი ოდესღაც „*ყივჩაღის პაემნისეული*“ „ყივჩაღის“ მსგავსი ცოფილა, – სატრფოსადმი სიყვარულისთვის მასავით თავგანწირული... იქნებ ოდესღაც გაუწია კიდეც პოეტმა მას ავთანდილისებური დახმარება და ახლა უკვე მეტაფორულად ეუბნება, რომ ყოველთვის იზრუნებს მისი ბედნიერებისთვის...); ცოტა საეჭვოდ გვეჩვენება ლიტერატურათმცოდნეობაში არსებული იმ მოსაზრების სისწორეც, რომ თვითონ გიორგი ლეონიძეა ოლე, რომ საკუთარ თავს აღიქვამდა მარტოსულად („*ოხერო*“ და „*მარტოხეო ოლე*“, „შიგნიდანვე გამომწვარო მარტოობის შხამით“), გვეჩვენება, რომ გიორგი ლეონიძეს ჰგავდეს „*ოლეში*“ დახატული მარტოსული და მიგვაჩნია, რომ საკითხი კვლავაც საჭიროებს კვლევას... პოეტისათვის ძალზე საყვარელ, თავისი ღვაწლით წმიდანობის საფეხურს მიახლოებულ, იდეისათვის თავშეწირულ ადამიანთა შორის არის სამიებელი ოლეს პროტოტიპი... ამჯერად აღარ გავაგრძელებთ მინიშნებებზე დაწერილი ლექსის ამ სტრიქონების შესახებ მსჯელობას, აღვნიშნავთ მხოლოდ, რომ ხსენებულ და სხვა საკითხებზე ვრცლად ვსაუბრობთ *როსტომ ჩხეიძის მიერ პავლე ინგოროყვასადმი მიძღვნილი კრებულის შესახებ დაწერილ ზემოხსენებულ წერილში* (კუჭუხიძე 2021: 95-102; კუჭუხიძე 2021ა: 154-155)...

„*რემინისცენციები*“ ამ სტროფებით სრულდება:

იმ ჩქროლვის, სიჩაუქის
ნეტავი შემრჩა-ლა რა?
დამიმოწმე სიჭაბუკვე,
გამინათე, ჭადარავ!

თქვენ იცოდეთ, ჩემმა მზემ
რაგინდ დაისამხრეთოს,
ლექსთა ლაშქარს შევავსებ,
როგორც ბანაკს სამხედროს!..

აქ წარმოდგენილ პირველ სტროფში ისევ აკაკისებურ ინტონაციას უბრუნდება გიორგი ლეონიძე, – სიჭაბუკეში დაწერილ ლექსებს იხსენებს, – მათ, რომელნიც თვალნათლივ უდასტურებენ, სიყვარულის ცეცხლით რომ იყო პოეტი ერთ დროს დადავული და თავის „ჭადარას“, უკვე ხანში შემავალ, ცხოვრებაგამოცდილ საკუთარ თავს, სთხოვს, ნათლად დაანახოს, რა გადაურჩა იმ სიჭაბუკისდროინდელი „სიჩაუქიდან“ და ბოლოს, ლექსის დამასრულებელ სტროფში, პასუხს თავადვე გვიძხელს, – ოპტიმისტური განწყობით ამთავრებს ლექსს და ამბობს, რომ როგორც არ უნდა „გადაიხაროს მზე სამხრეთისკენ“, როგორც არ უნდა „დაუახლოვდეს დასავალს“, მაინც შერჩება პოეტური ენერგია და არ ჩაუკვდება ლექსის წერის ძალა, მაინც დაწერს და შეავსებს „ლექსთა ლაშქარს, როგორც ბანაკს სამხედროს!“.

დასკვნის სახით შეიძლება აღვნიშნოთ:

ჩვენი აზრით, აკაკი წერეთლის ლექსთან მიმსგავსებული ინტონაციებით დაიწყო „რემისცენციების“ წერა გიორგი ლეონიძემ; იმ ლექსზე გააკეთა ალუზია, რომელშიც თავის „ჭადარაზე“ წერდა აკაკი და რომელშიაც სიბერის გამო ჩიოდა, შემდეგ სიჭაბუკეში დაწერილ საკუთარ ლექსებს გადახედა, ხანდაზმულობას მიახლოებული ადამიანის მზერით შეავლო მათ თვალი, გაიხსენა ყმაწვილური გზნება, ისევ აკაკის სტილით იკითხა, თუ რა შერჩა იმ ძველი ახალგაზრდული ენერგიიდან და ბოლოს მაინც დაძლია მიძალეებული სევდა და მაინც ოპტიმისტურად დაასრულა ლექსი, – გვითხრა, რომ ისევ დაგვიწერდა, ისევ „შეავსებდა ლექსთა ლაშქარს“. მისი ბუნებისათვის უცხო იყო სევდა, სიცოცხლის ტრფიალი გახლდათ გიორგი ლეონიძე და სხვაგვარი დასასრული ვერც ექნებოდა ამ ლექსს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- გოგლა ლეონიძის ცხოვრების უცნობი დეტალები (2012). ჟურნალისტ ნანა ფიცხელაურის ინტერვიუ გიორგი ქავთარაძესთან. გაზ. ყველა სი-ახლე. 01. 06. 2012. <https://www.ambebi.ge/article/54543-gogla-leonizis-cxovrebis-ucnobi-detalebi/>
- კუჭუხიძე, გ. (2021). ღმერთსშეწირულისადმი მიძღვნილი „კიდევ ერთი საღამო“, წიგნში: პოსტმოდერნისტული რომანი პავლე ინგოროყვაზე, ახალი ელვაზარი, რედ. როსტომ ჩხეიძე, თბილისი: ალექსანდრე ორბელიანის საზოგადოება. <https://www.academia.edu/49588382>
- კუჭუხიძე, გ. (2021ა). ღმერთსშეწირულისადმი მიძღვნილი „კიდევ ერთი საღამო“, ქუთაისი, ჟურნ. „განთიადი“, 7-8 (განმეორებითი პუბლიკაცია).
- ლეონიძე, გ. (2001). 102 რჩეული ლექსი, 11 სონეტი, ციკლიდან „ბელადი“: ქართლის ბაღი, დაბადება, ძეობა. ავტობიოგრაფია, მოგონებანი. წერილები გიორგი ლეონიძის შემოქმედებაზე. შემდგენელ-რედაქტორი ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი თამარ ბარბაქაძე; თბილისი: შოთა რუსთაველის სახელობის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი.
- ქართული პოეზია (1984). ტომი XIV. ტომი შეადგინეს: გივი გეგეჭკორმა, ემზარ კვიციანიშვილმა, ტარიელ ჭანტურიამ. თბილისი: „ნაკადული“.

References:

- Gogla Leonidzis tskhovrebis utsnobi det'alebi (2012). Zhurnalist' Nana Pirtskhelauris int'erviu Giorgi Kavtaradzesran. gaz. "Q'vela Siakhle", 01.06. 2012 [Unknown details of the life of Giorgi Leonidze]. Newsp. Kvela Siakhle. 01.06.2012. <https://www.ambebi.ge/article/54543-gogla-leonizis-cxovrebis-ucnobi-detalebi/>
- Kartuli p'oezia (1984). T'omi XIV. T'omi sheadgines: Givi Gegech'k'orma, Emzar K'vitaishvilma, T'ariel Ch'anturiam. [Georgian Poetry. Volume XIV]. Tbilisi: Nakaduli Publishing.
- K'uchukhidze, G. (2021). Ghmertsshets'irulisadmi midzghvnili "k'idev erti saghamo", ts'ignshi: P'ostmodernist'uli romani P'avle Ingoroy'vaze, Akhali Eleazari. Red. Rostom Chkheidze. [One more memorial evening to the man who sacrificed his life to the God, In: A postmodernist novel about Pavle

Ingorokva, New Eleazar; edited by Rostom Chkheidze]. Tbilisi: Society of Alexander Orbeliani. <https://www.academia.edu/49588382>

K'uchukhidze, G. (2021 a). Ghmertsshets'irulisadmi midzghvnili "k'idev erti saghamo". Kutaisi, Journ. "Gantiadi", 7-8 (ganmeorebiti p'ublicatsia) [One more memorial evening to the man who sacrificed his life to the God; Magazine Gantiadi № 7-8 / the republication].

Leonidze, G. (2021). Rcheuli leksebi. 11 sonet'i, tsik'lidan "beladi": kartlis baghi, dabadeba, dzeoba. avt'obiografia, mogonebani. Ts'erilebi Giorgi Leonidzis shemokmedebaze. Shemngenel-redakt'ori filologii metsnierebata dokt'ori Tamar Barbaqadze. [Selected poems. Sonnets. Autobiography. Recollections. Articles about the poetry Giorgi Leonidze]. Tbilisi: Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature Press.